

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.5.6>

METODOLOGICZNE PODEJŚCIA DO WDRAŻANIA BLENDED LEARNINGU W INSTYTUCJACH KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO W UKRAINIE

Oksana Subina

*kandydat nauk pedagogicznych, docent,
wiodący pracownik naukowy*

Instytutu Kształcenia Zawodowego Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-8167-539X

o.o.subina@npu.edu.ua

Nataliia Marchenko

kandydat nauk pedagogicznych,

docent Katedry Edukacji Dorosłych Ukrainińskiego Uniwersytetu Państwowego imienia Mychajła

Drahomanowa (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-8879-4698

n.marchenko@npu.edu.ua

Adnotacja. Przedmiotem zainteresowania naukowego niniejszego badania jest analiza specyfiki blended learningu. Rozważane są cechy wsparcia edukacyjnego i metodologicznego dla blended learningu, które obejmuje wykorzystanie elektronicznych narzędzi edukacyjnych, takich jak platformy internetowe, podręczniki elektroniczne, wykłady wideo, interaktywne zadania komputerowe, testy online itp. wraz z ustalonymi formami pracy w klasie. Autor identyfikuje ważne elementy udanego blended learningu, w szczególności formy i metody, które są praktycznie stosowane w systemie blended learningu, biorąc pod uwagę najlepsze praktyki bezpośredniej pracy w klasie i e-learningu. Interaktywne metody nauczania (burza mózgów, gra biznesowa, metoda projektu, fishbowl, metoda przypadków, metoda koszykówki itp.) są niezwykle skuteczne w blended learningu, ponieważ rozwijają krytyczne myślenie, zdolności twórcze uczestników procesu edukacyjnego, umiejętność pracy w zespole i kreatywnego rozwiązywania problemów zawodowych.

Słowa kluczowe: blended learning, wsparcie dydaktyczno-metodyczne, cyfrowe zasoby edukacyjne, interaktywne technologie, indywidualna trajektoria.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE IMPLEMENTATION OF BLENDED LEARNING IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

Oksana Subina

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

*Leading Researcher Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences
of Ukraine (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0001-8167-539X

o.o.subina@npu.edu.ua

Nataliia Marchenko

Candidate of Pedagogical Sciences,

*Associate Professor of the Department of Adult Education
of Drahomanov Ukrainian State University (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-8879-4698

n.marchenko@npu.edu.ua

Abstract. The subject of scientific interest of this research is the analysis of the specifics of blended learning organisation. The author considers the peculiarities of educational and methodological support for blended learning, which involves the use of electronic educational tools, such as web platforms, electronic textbooks, video lectures, interactive computer tasks, online tests, etc. along with the established forms of classroom work. Important components of successful blended learning are identified, in particular, the forms and methods that are practically used in the blended learning system are highlighted, taking into account the best practices of full-time classroom work and e-learning. Interactive teaching methods (brainstorming, business game, project method, fishbowl, case method, basketball method, etc.) are extremely effective in blended learning, as they develop critical thinking, creative abilities of participants in the educational process, the ability to work in a team and creatively solve professional problems.

Key words: Blended learning, teaching and learning support, digital educational resources, interactive technologies, individual trajectory.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Оксана Субіна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник*

Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-8167-539X

o.o.subina@npu.edu.ua

Наталія Марченко

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри освіти дорослих Українського державного університету

імені Михайла Драгоманова (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-8879-4698

n.marchenko@npu.edu.ua

Анотація. Предметом наукового інтересу даної розвідки є аналіз специфіки організації змішаного навчання. Розглянуто особливості навчально-методичне забезпечення змішаного навчання, яке передбачає поряд з усталеними формами аудиторної роботи використання електронних освітніх засобів, таких як веб-платформи, електронні підручники, відеолекції, інтерактивні комп'ютерні завдання, онлайн-тести тощо. Визначено важливі складові успішної організації змішаного навчання, зокрема, виділено форми й методи, що практично застосовуються в системі змішаного навчання з урахуванням кращого досвіду реалізації очної аудиторної роботи та електронної дистанційної освіти. Інтерактивні методи навчання (мозковий штурм, ділова гра, метод проєктів, фішбоун, кейс-метод, баскет-метод тощо) є надзвичайно дієвими під час змішаного навчання, оскільки вони розвивають критичне мислення, творчі здібності учасників освітнього процесу, вміння працювати в команді та креативно вирішувати професійні завдання.

Ключові слова: змішане навчання, навчально-методичне забезпечення, цифрові освітні ресурси, інтерактивні технології, індивідуальна траєкторія.

Вступ. Стрімкий розвиток цивілізації безпосередньо веде до швидкого зростання популярності використання інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах життя, зокрема й освіти. Повномасштабна інтеграція даних технологій в освітній процес відбулася в ХХІ столітті в результаті епідемії COVID-19 та війни в Україні, коли учасники освітнього процесу не мали змоги відвідувати навчальні заклади та здобувати освіту в звичних для них умовах. Унаслідок цього виникають та розвиваються нові форми й види навчання, які стають оптимальними для цього часового проміжку. Однією з таких форм навчання стало змішане (Blended learning), яке передбачає поєднання елементів традиційного та онлайн-навчання, а також його персоналізацію.

Практичний досвід застосування змішаного навчання вказує на те, що його сутність пов'язана з інтеграцією кращих традиційних методик класичної освіти та інноваційних (електронних і мобільних) форм освіти, що дозволяє учасникам освітнього процесу гнучко регулювати процес навчання й викладання, визначаючи свої темп, час і місце освітнього процесу.

Змішане навчання є досить популярним в Європі, США та Україні. Теоретичні та практичні проблеми функціонування змішаного навчання стали центральними в працях як українських (С.М. Березенської, В.М. Кухаренка, Н.Г. Сиротенко, О. Спіріна, І.В. Ковалінської, А.М. Коломієць, Я.Б. Сікори, А.О. Томліної, А.А. Берестової, Т.М. Каменєвої, О.В. Шестопалюк тощо), так й іноземних (Rosett A., Vaughan F., Bielawski L., Metcalf D., Dennen V., Bonk C.) дослідників. Необхідність детально висвітлити організаційні та методичні особливості даної форми навчання стала метою нашого дослідження.

Основна частина. Основу змішаного навчання складає дидактично обґрунтоване поєднання технологій очної «класичної освіти» та технологій електронного/ віртуального або онлайн-навчання, що базується на нових інформаційно-комунікаційних платформах. Це, в свою чергу, передбачає формування та розвиток в усіх учасників освітнього процесу, – як у здобувачів освіти, так і у педагогічних та науково-педагогічних працівників фахових компетентностей з використання інформаційно-комунікаційних технологій, електронних і мобільних ресурсів, а також професійних умінь і навичок проєктування й управління процесом змішаного навчання.

Змішане навчання орієнтоване на те, щоб учасники освітнього процесу з найбільшою ефективністю сукупно використовували всі переваги як класичної дидактики, так і нових освітніх технологій. Такий підхід дозволяє вирішити основну проблему класичної освіти, що полягає в обмеженості можливостей для реалізації та розвитку потенційних здібностей кожного здобувача освітніх послуг.

Важливе завдання, що має вирішити викладач в умовах реалізації змішаного навчання, – правильно скласти курс, сформувати та розподілити навчальний матеріал для очної й дистанційної форм роботи, враховуючи при цьому колективну роботу з опанування дисципліни під керівництвом викладача, завдання для самостійної групової роботи, індивідуальні завдання з дисципліни тощо. До дистанційної частини курсу

рекомендується включати проєктні групові завдання, творчі, лабораторні й практичні вправи, проміжні тести для самоперевірки та перевірки знань різного рівня й складності, а також додаткові матеріали та посилання на довідкові інформаційні інтернет джерела. Перевірка знань обов'язково має проводитися не лише дистанційно або на онлайн-платформі, але й в аудиторії (Антошук, 2019).

Успішна організація змішаного навчання забезпечується шляхом:

- чіткого визначення цілей і змісту освіти, а також етапів досягнення необхідних результатів;
- створення системи коректного, надійного та ефективного зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу;
- реалізації суб'єктно-суб'єктних, шанобливих відносин між усіма учасниками освітнього процесу;
- застосування людиноцентрованого, індивідуального підходу в освітньому процесі;
- застосування активних та інтерактивних методів навчання, проблемно-пошукових завдань та креативних технологій під час проведення навчальних занять;
- створення ефективної системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти для діагностики якості знань здобувачів, інформування про рівень викладання курсу та внесення необхідних коректив у навчальний процес;
- здійснення моніторингу успішності та діагностування навчальних потреб здобувачів освіти;
- забезпечення можливості самоконтролю за навчанням для здобувачів освіти;
- організації та проведенні дієвої професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців;
- застосування ефективних мотиваційних прийомів у навчальному процесі;
- проєктування та застосування ефективних моделей організації змішаного навчання з урахуванням всіх об'єктивних і суб'єктивних чинників, що визначають якість освітнього процесу.

Навчально-методичне забезпечення змішаного навчання і в умовах аудиторної роботи, і в форматі дистанційної освіти має передбачати широке використання електронних освітніх засобів, таких як веб-платформи, електронні підручники, відеолекції, інтерактивні комп'ютерні завдання, онлайн-тести тощо.

Використання електронних навчально-методичних матеріалів дозволяє здобувачам освіти отримувати інформацію та навчальні матеріали в зручній для них спосіб і час, працювати в сприятливому режимі, а також дає можливість систематично опрацьовувати матеріали для закріплення знань і формування необхідних компетентностей.

В умовах змішаного навчання важливе значення мають інтерактивні ресурси, такі як симуляції, віртуальні лабораторії, пошукові системи, форуми для обговорення навчального матеріалу й спільної роботи, електронні підручники з гіперпосиланнями та відеоматеріалами тощо. Це допомагає збагатити освітній досвід здобувачів освіти та дозволяє поглиблено вивчати та закріплювати навчальні матеріали.

Враховуючи, що змішане навчання може поєднувати найкращі елементи двох навчальних середовищ: очної аудиторної освіти та дистанційного електронного навчання (Bonk & Graham, 2006), а також допускає використання різних форм і методів навчання й викладання, напрацьованих класичною дидактикою в поєднанні з інноваційними інформаційно-комп'ютерними технологіями, тобто поєднання методів, що відповідають різним потребам здобувачів освіти незалежно від предмета, який вони вивчають (McSpottan & King, 2002), можна виділити наступні форми й методи освіти, що практично застосовуються в системі змішаного навчання:

- аудиторна робота, що може включати всі форми організації освітнього процесу, зокрема, навчальні заняття, самостійну та індивідуальну роботу, консультації, професійно-практичну підготовку. Аудиторна робота дає можливість активної соціальної взаємодії та спілкування між усіма учасниками освітнього процесу;
- дистанційне навчання, що передбачає використання цифрових технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах, зокрема, для проведення навчальних занять, професійно-практичної підготовки, контрольних заходів та організації самостійної роботи.

При цьому, при проведенні як аудиторної роботи, так й онлайн-навчання рекомендується застосування активних та інтерактивних освітніх методик, інформаційно-комунікаційних технологій та інтернет ресурсів для наочності, практичних прикладів, комп'ютерного моделювання виробничих ситуацій, застосування електронних тренажерів тощо.

Організація групової навчальної діяльності при змішаному навчанні включає спільну роботу над проєктами, проведення семінарів, дискусій, під час аудиторної роботи або ж організованих у вигляді онлайн-конференцій форумів, синхронних чи асинхронних за часом. У разі реалізації змішаного навчання активної та інтерактивної групової роботи має бути більше, щоб мотивувати здобувачів освіти до навчально-розвиваючої діяльності та для розвитку навичок онлайн-комунікацій.

Організація самостійної когнітивної діяльності здобувачів освіти становить основу освітнього процесу при змішаному навчанні й має реалізуватися шляхом цілеспрямованої, інтенсивної та контрольованої самостійної роботи під час засвоєння навчального матеріалу, роботи у форумах та чатах, спілкування під час відео-конференцій, електронною поштою та в соціальних мережах. При цьому здобувачі освіти можуть навчатися в зручному для себе місці за затвердженим розкладом, комплексно використовуючи спеціальні засоби навчання та узгоджені можливості консультацій та контактів з викладачем. Необхідність самостійного вивчення матеріалу сприяє розвитку відповідального ставлення до освіти, самомотивації, планування часу, особистої активності в пошуку необхідної інформації. Таким чином, змішане навчання стимулює виробленню в здобувачів освіти навичок самонавчання та пошуку необхідної інформації під контролем педагога, сфокусованої на індивідуалізації освітнього процесу.

Організація індивідуальної підтримки навчальної діяльності кожного здобувача освіти педагогами в умовах реалізації змішаного навчання повинна виступати важливою перевагою такої форми освіти в порівнянні з традиційними підходами й має реалізуватися через виховний і стимулюючий вплив особистості викладача на здобувачів освіти. Індивідуальна підтримка здійснюється у формі зворотного зв'язку під час навчання за допомогою використання як різних засобів онлайн-комунікацій, так і під час аудиторної роботи, проведення різних видів навчальних занять, професійно-практичної підготовки або ж спеціально організованих консультацій.

Зворотній зв'язок та оцінювання в умовах змішаного навчання може здійснюватися як під час аудиторної роботи, так і під час дистанційного навчання. При цьому викладачі можуть використовувати онлайн-платформи як для поточного, так і підсумкового оцінювання продуктивності здобувачів освіти шляхом виконання різних індивідуальних та групових завдань, науково-дослідних проєктів, кейсів, тестування. Точно так же можливо здійснювати контроль якості знань здобувачів освіти й під час проведення аудиторних занять, зокрема, лабораторних робіт в спеціально обладнаних для цього лабораторіях, активного обговорення навчального матеріалу та проблемних питань на семінарських і практичних заняттях, під час захисту проєктних робіт тощо.

Використання електронних журналів оцінювання поточної та підсумкової успішності здобувачів освіти дозволяє всім учасникам освітнього процесу відстежувати навчальну успішність здобувачів освіти та визначати їх академічний рейтинг, що виступає як додатковий стимулюючий фактор активізації навчальної діяльності.

Проєктування освітнього процесу з урахуванням різноманітності форм і методів навчання, таких як різні форми аудиторної роботи, широке використання ІКТ та дистанційних освітніх технологій (онлайн-конференцій, консультацій на різних комунікаційних платформах, таких як Skype, Viber, Telegram, Zoom, Google-meet або електронною поштою, спілкування в чатах та блогах, інтернет-тестування, інтернет-олімпіади тощо) поєднує в собі принадність живого спілкування та оперативність дистанційного навчання, що дозволяє зробити змішане навчання цікавим та корисним для всіх учасників професійної (професійно-технічної) освіти.

Результати наукових досліджень доводять, що *дієвими методами*, які варто застосовувати при змішаному навчанні, є переважно активні та інтерактивні технології і, зокрема, такі як:

«1) мозковий штурм – спеціалізований метод групової роботи, спрямований на генерацію нових ідей, стимулювання творчого мислення кожного учасника освітнього процесу;

2) поведінкове моделювання – використання цього методу вимагає вироблення «зразкової» поведінкової моделі (зразка для наслідування). Після ознайомлення з моделлю здобувачі освіти отримують можливість відтворити її максимально наближено до реальної дійсності;

3) відеоаналіз – метод, який дозволяє провести аналіз відеоматеріалів запису рольових ігор, зіставлення поведінкових реакцій і виявлення причинно–наслідкових зв'язків. Окрім цього даний метод дозволяє учасникам гри проаналізувати за участі викладача особливості їхньої комунікативної поведінки, виявити сильні сторони й ресурси розвитку;

4) рольова гра – метод, який використовують для освоєння нових знань і відпрацювання певних навичок у галузі комунікації. Рольова гра має на меті участь не менше, ніж двох учасників, де кожному пропонується провести діалог один з одним, виконуючи певну роль;

5) ділова гра – метод організації активної діяльності здобувачів освіти, спрямований на організацію ефективної навчальної та професійної діяльності;

6) баскет-метод – метод навчання на основі імітації ситуації. Наприклад, здобувачу вищої педагогічної освіти пропонується виступити в ролі класного керівника й за певний термін підготуватися до батьківських зборів. Матеріали для підготовки до зборів, а також всю необхідну інформацію про школу, учнів та класного керівника, від імені якого йому доводиться виступати, він отримує заздалегідь;

7) тренінг–метод навчання, у процесі якого «проживаються» або моделюються спеціально задані ситуації, де здобувачі освіти мають можливість розвинути й закріпити необхідні знання та навички, змінити своє ставлення до власного досвіду;

8) метод проєктів – це спосіб організації освітнього процесу, орієнтований на творчу самореалізацію особистості студента, розвиток його інтелектуальних і фізичних можливостей, вольових якостей і творчих здібностей у процесі створення нових продуктів, які мають практичну значущість;

9) групові обговорення – групові дискусії з проблемних питань, в яких беруть участь 6–15 осіб;

10) аналіз практичних ситуацій (case-study) – метод, у процесі впровадження якого формуються навички прийняття рішень та вирішення проблем; його мета – навчити здобувачів освіти аналізувати навчальну інформацію та визначати ключові проблеми, генерувати альтернативні шляхи їх розв'язання, оцінювати, обирати оптимальні шляхи вирішення та розробки програми дій тощо» (Жерновникова, Коваленко, 2021).

До ефективних методів організації змішаного навчання доцільно віднести також і метод презентації з використанням різних допоміжних засобів.

Надзвичайно важливо володіти освітянам оволодіти цифровими освітніми технологіями, які допоможуть зробити заняття інформативним та динамічним. Під цифровими освітніми технологіями розуміємо інноваційний спосіб організації освітнього процесу на базі електронних систем, які забезпечують наочність з метою підвищення якості та ефективності навчального процесу.

«Цифрові технології не обмежені можливостями фізичного місця розташування навчального або наукового обладнання і на цій основі докорінно трансформують здатність проводити освітню діяльність, наукові

дослідження й виконувати експериментальні розробки. Вони також дозволяють оптимізувати навчальний процес, спростити використання даних, підвищити ефективність комунікації, а також досягти успіху в галузі комп'ютерного моделювання, застосовуючи прогнозне моделювання та штучний інтелект» (Цифрові технології в освіті, 2022: 15).

Використання цифрових освітніх ресурсів та технологій є невід'ємною та важливою складовою змішаного навчання, що має ряд особливостей, які впливають із загальних властивостей електронних носіїв інформації й надають ряд істотних технологічних переваг, серед яких:

1) можливість розміщувати великий обсяг інформації на електронному носії, що дозволяє включати додаткову інформацію для поглибленого вивчення дисципліни разом з нормативними навчальними матеріалами;

2) можливість розміщувати на одному носії інформаційні ресурси різних форм, таких як лекційні матеріали, збірники завдань, методичні рекомендації тощо;

3) можливість розміщувати навчальні матеріали з гіпертекстовою структурою, що забезпечує одночасне подання інформації в різних форматах, – текстовому, графічному та мультимедійному;

4) можливість інтерактивної взаємодії з контентом, що дозволяє створювати інструменти й сервіси для роботи з навчальною інформацією, швидкий пошук за змістом; інтерактивне моделювання процесів і явищ; оперативне автоматичне оцінювання виконання завдань; створення інструментів і сервісів для організації освітнього процесу (електронний журнал, фіксація процесу проходження, зберігання результатів оцінювання тощо); створення умов для комунікації між учасниками освітнього процесу;

5) здійснювати концептуальне, логічне та фізичне моделювання необхідних даних.

З огляду на названі переваги цифрових ресурсів і технології можна виокремити певні дидактичні підходи такі, як: різноманітність і варіативність, мультимедійність, інтерактивність, гнучкість та адаптивність.

Крім зазначеного, використання цифрових освітніх ресурсів дозволяє забезпечувати:

– урахування індивідуальних особливостей сприйняття здобувачів освіти через різноманітність форм подання навчальної інформації та застосування мультимедійності;

– розвиток навичок переведення інформації з однієї форми в іншу через інтерактивність змісту навчальних матеріалів;

– формування індивідуальної освітньої траєкторії та надання інформації за запитом здобувачів освіти через варіативність змісту навчального курсу, використання різних логічних комбінацій частин дисципліни, подання навчального матеріалу в різних форматах (текстовому, графічному, мультимедійному, аудіо- або відео-форматі тощо) з метою кращого засвоєння змісту навчального курсу;

– реалізацію диференційованого подання навчального матеріалу за рівнями складності тощо.

Такі властивості цифрових освітніх ресурсів як можливість представлення навчальної інформації і завдань у різних формах і форматах дозволяють реалізувати принцип варіативності змісту освіти, забезпечити гнучкість та адаптивність освітнього процесу.

Водночас, використання цифрових освітніх ресурсів забезпечує науковість, наочність, структурованість і системне викладення навчального матеріалу.

У змішаному навчанні можуть бути використані як готові цифрові ресурси, так і створені самими викладачами. При цьому перевагу краще віддавати комплексним електронним ресурсам, які поєднують у собі навчальний контент й інструментарій для організації освітнього процесу.

Серед інтернет-платформ, які найкращим чином придатні для дистанційної частини змішаного навчання, зручним і практичним ресурсом є система сервісів компанії *Google* під назвою *GSuiteforEducation*, яка створена на основі хмарних технологій та орієнтована на застосування в освітньому процесі, є простою, зручною й доступною для використання всім, хто має особистий *Google*-акаунт.

«Серед переваг сервісів *Google* в освітній галузі можна назвати: розміщення всіх сервісів в одному акаунті, безкоштовність, доступність усіх базових можливостей і відсутність обмежень на період використання, хмарне збереження інформації, розмежування прав на доступ до розміщених матеріалів для різних користувачів тощо» (Устименко, 2019).

Одним із важливих сервісів популярних сервісів *GSuiteforEducation* є *Google-Classroom*, який поєднує в собі можливості проведення відео-зустрічей будь-якого формату від лекційних занять до конференцій у *Google Meet*, здійснення електронного листування між усіма учасниками освітнього процесу, розміщення різних навчальних матеріалів – текстів лекцій, електронних підручників, навчальних посібників, різної довідкової літератури, онлайн посилань на інтернет-джерела, а також навчальних завдань, тестів, визначення критеріїв оцінювання різних видів навчальних робіт для здобувачів освіти, надає можливість здійснювати перевірку вчасності подання завдань на перевірку й проведення самої перевірки та оцінювання якості знань учнів онлайн. Крім цього в сервісі *Google* є можливість користування інтерактивною дошкою *Google-Jamboard* та багато інших інструментів для оптимізації освітнього процесу.

Найбільш популярні платформи для онлайн взаємодії, що використовуються в навчальному процесі є:

Google meet – відеозустрічі, інтегровані з іншими інструментами *Google*;

Zoom – сервіс для проведення відеоконференцій та онлайн зустрічей;

Skype – відео та аудіо дзвінки з функцією чатів та онлайн взаємодії;

Google classroom – сервіс, що дозволяє організувати онлайн взаємодію, використовуючи можливості *Google*;

Ресурс, де зібрана вся інформація щодо дистанційної освіти від Google “Навчайся з дому” .

На сайті Міністерства цифрової трансформації представлені «Сервіси дистанційного навчання для вчителів», де можна знайти посилання на такі методичні матеріали, як:

- ресурси для створення ментальних мап;
- ресурси для створення презентацій;
- ресурси для створення текстів, завдань, інформаційні ресурси;
- платформи для створення онлайн-конференцій;
- інструменти взаємодії з учнями;
- відкриті ресурси з електронними підручниками;
- вебінари з особливостей дистанційного навчання тощо.

Висновки. У сучасних умовах змішане навчання стає популярною формою освіти. Використання зазначеної методики (або освітньої парадигми) в освітньому процесі визначає незаперечні переваги такої форми підготовки фахівців, зокрема, щодо: індивідуалізації навчання, виконання частини роботи в звичних комфортних умовах, економічності за рахунок скорочення витрат часу для поїздок в закладах освіти, врахування індивідуальних характеристик здобувачів освіти при організації взаємодії з викладачем тощо. Змішане навчання, в першу чергу, спрямоване на оптимізацію умов та підвищення ефективності освітнього процесу в цілому. При цьому надзвичайно важливою для викладача є вимога правильно організувати освітній процес, розробити належне навчально-методичне забезпечення, обравши доцільні методи навчання, врахувати індивідуальні особливості здобувачів та індивідуальну освітню траєкторію кожного студента тощо. Такий підхід дозволяє створити умови для самореалізації кожного здобувача через можливість вибору типу, виду і форми діяльності відповідно до індивідуальних особливостей та особистих запитів, що забезпечує підвищення мотивації до навчання, його ефективність та рівень якості знань.

Список використаних джерел:

1. Антошук С. В. Генезис змішаного навчання. *Технологія змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти : підручник*. Київ, 2019. – 196 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718620>
2. Жерновникова О. А. Принципи і методи організації змішаного навчання в закладах вищої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 31 бер. – 2 квіт. 2021 р.* Харків, 2021. Т. 1. С. 104–107.
3. Цифрові технології в освіті: сучасний досвід, проблеми та перспективи : монографія / Т. А. Васильєва та ін. ; за заг. ред. Т. А. Васильєвої, Ю. М. Петрушенка. Суми : Сумський державний університет, 2022. 150 с.
4. Устименко Ю.В. Використання сервісів Google та сайту викладача в навчальному процесі: методичний посібник. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100b0b9-127d.docx.html>
5. Bonk, C. J. & Graham, C. R. (2006). *Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs*. San. Francisco, CA: Pfeiffer Publishing.
6. McSparran, M. & King, C. (2005). *Blended Is Better: Choosing Educational Delivery Methods*. In P. Kommers & G. Richards (Eds.), *Proceedings of ED-MEDIA 2005--World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia & Telecommunications* (pp. 4932-4939). Montreal, Canada: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).

References:

1. Antoshchuk S. V. (2019) Henezys zmishanoho navchannia [The genesis of blended learning]. *Tekhnolohiia zmishanoho navchannia v systemi vidkrytoi pislidyplomnoi osvity : pidruchnyk*. Kyiv, 2019. – 196 s. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718620>
2. Zhernovnykova O. A. Pryntsyipy i metody orhanizatsii zmishanoho navchannia v zakladakh vyshchoi osvity [Principles and methods of organising blended learning in higher education institutions]. *Psykhologo-pedahohichni problemy vyshchoi i serednoi osvity v umovakh suchasnykh vyklykiv: teoriia i praktyka : materialy V Mizhnar. nauk.-prakt. konf., Kharkiv, 31 ber. – 2 kvit. 2021 r.* Kharkiv, 2021. T. 1. s. 104–107.
3. Tsyfrovii tekhnolohii v osviti: suchasnyi dosvid, problemy ta perspektyvy [Digital technologies in education: current experience, problems and prospects]: monohrafiia (2022) / T. A. Vasylieva ta in. ; za zah. red.. T. A. Vasylievoi, Yu. M. Petrushenka. Sumy : Sums'kyi derzhavnyi universytet. 150 s.
4. Ustymenko Yu.V. Vykorystannia servisiv Google ta сайtu vykladacha v navchalnomu protsesi [Using Google services and the teacher's website in the educational process]: metodychnyi posibnyk. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100b0b9-127d.docx.html>
5. Bonk, C. J. & Graham, C. R. (2006). *Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs*. San. Francisco, CA: Pfeiffer Publishing.
6. McSparran, M. & King, C. (2005). *Blended Is Better: Choosing Educational Delivery Methods*. In P. Kommers & G. Richards (Eds.), *Proceedings of ED-MEDIA 2005--World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia & Telecommunications* (pp. 4932-4939). Montreal, Canada: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).